

SANDARA

LITHUANIAN

NEWSPAPER

SANDARA

 Published by the Lithuanian
National League of America

USPS 480-880

ISSN 8750-2348

P.O. Box 241

Addison, IL 60101

Phone: (630) 543 - 8198

Jan - Feb, 1998 Nr. 1

80 metų LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBEI

STATE OF ILLINOIS

OFFICE OF THE GOVERNOR

CHICAGO 60601

Vasario 16-oji Lietuvoje

Vasario 16-tą Lietuvoje buvo minimas valstybės atkūrimo 80-metis. Sostinėje Lietuvos vadovai padėjo gėlių prie Nepriklausomybės Akto signatarų ir savanorių kapų, vyko karių paradas, iškilmingas seimo posėdis, vakare – minėjimas Operos ir baleto teatre. Minėjime dalyvavo Lenkijos ir Latvijos vadovai Aleksandr Kwasniewski ir Guntis Ulmanis.

Savo kalboje šia proga Lietuvos prezidentas Algirdas Brazauskas apibūdino dabartinę Lietuvos ekonominę ir politinę būklę, pareiškė, jog politinis skaldymasis "turi būti baigtas vardan Lietuvos ateities", nes bendravimo kultūra ir politinė santarvė Lietuvos žmonėms padėtų greičiau įveikti ekonomines ir socialines problemas.

Vasario 18 d. Vilniuje Svečių namuose valdančioji seimo koalicija atskirai šventė valstybės atkūrimo 80-metį. Ta proga taipgi seimo rūmuose buvo surengta paroda, kurioje rodomos nuotraukos apie partizanus ir jų laikraščių (*Laisvės varpas*, *Laisvės kova* ir *Partizanų šūviams aidinti*) originalai bei kovų relikvijos. ELTA.

January 29, 1998

Mr. Grozvydas Lazauskas
Editor
Sandara
P.O. Box 241
Addison, IL 60101-3506

Dear Mr. Lazauskas:

As Governor of the State of Illinois, I would like to extend my congratulations to you, the staff, and readers of your publication Sandara, as you celebrate the 84th anniversary.

The Lithuanian American community has been fortunate to have Sandara as an excellent source of national, community or congregational news. Your publication has provided and promoted awareness of issues and events pertinent to Lithuanian Americans. It is my hope that this dedicated service will continue for many years to come.

On behalf of the citizens of Illinois, please accept my best wishes on this special occasion.

Best regards,

 Jim Edgar
GOVERNOR

JE:pm

IŠ LIETUVOS ŪKININKŲ GYVENIMO

NAUJAUSI ŠIŲ DIENŲ ŪKININKAVIMO BŪDAI

Jonas Daugėla

Šiame šimtmečiuje visame žemės rutulyje padidėjo žmonių skaičius. Juos visus turi išmaitinti žemės ūkis. Žemės rutulyje neįmanoma padidinti ariamos žemės plotų. Tad norint pagaminti iš tų pačių plotų daugiau maisto gaminių, tenka ieškoti būdų galimai daugiau padidinti laukų derlius ir gyvulių produkciją. Šiam tikslui visų pasaulio šalių mokslininkai ir valdžios įstaigos karštingai griebiasi įvairiausių priemonių. Derlių didinimu yra sudominti ir patys gamintojai. Didinant laukų derlius ir naminių gyvulių produkciją, savaime sumažėja gamybos išlaidos ir didėja ūkių pelningumas. Ir tai yra ypatingai svarbu, nes šiandien žemės ūkio šalys, ieškodamos savo gaminiams naujų rinkų, turi išgyventi žūtbūtinę varžybą.

Visos šios mokslo žmonių pastangos ir pačių žmonių sumanymas trumpu laiku pasiteisino. Tai regimai galima pastebėti ir mūsų šalyje. Mūsų laikais vidutiniški duoninių javų derliai buvo 20-25 ct. ha, o šiuo metu dar veikiančiose žemės ūkio bendrovėse šie derliai siekia 45-50 ct. ha. Panašiai yra padidėję ir šakniavaisių, daržovių, uogų ir vaisių derliai.

Bet ypatingai pavyko padidinti pieno ir mėsinių gyvulių produkciją. Anais laikais iš vienos karvės buvo vidutiniškai primelžiama 1600 kg pieno. Šiuo metu šis vidurkis pakilo iki 4500 kg. Bet jau yra nemažai karvių, kurių metinė produkcija siekia 8000 kg pieno. Panašiai padidėjo ir mėsinių gyvulių produkcija. Lygiai tas pats yra ir auginant pašarines kultūras.

Didinant derlius ir gyvulių produkciją, savaime sumažėja žemės paruošimo, derliaus sudorėjimo ir gyvulių priežiūros išlaidos. Ūkininkui daug lengviau šerti ir prižiūrėti vieną karvę ir gauti iš jos 5000 kg pieno, nei laikyti dvi karves, duodančias po 2500 kg.

Derliams ir gyvulių produkcijai padidinti mokslininkai išrado, o ūkininkai naudoja, daug įvairių mechaninių priemonių. Pirmiausiai į ariamą žemę besaikiai berama labai daug įvairių cheminių trąšų. Tos trąšos užnuodija armenį, o nuodai augalų šaknimis patenka į javus ir grūdus, o taip pat į duoną ir kitus gaminius. Gyvuliai taip pat šeriami pašarinėmis žolėmis ir šienais, kurie pasėti ir užaugę chemikalais užnuodytose dirvose. Nuodingos medžiagos pereina į gyvulių organizmą, o tuo pačiu į pieną, mėsą ir kitus gaminius. Laukuose piktžolės naikamos labai stipriais

chemikalais. Šie chemikalai užteršia ir užnuodija laukų vandenį, kuriuo laistomi augalai ir girdomi gyvuliai. Tai yra įvairūs pesticidai ir chemicidai.

Pieno ir mėsos produkcijai padidinti naminiai gyvuliai šeriami išimtinai koncentruotais pašarais. Jie gaminami pašarų fabrikuose iš užnuodytose dirvose užaugusių pašarinių žolių. Be to, į juos dideliais kiekiais pridedama įvairių cheminių medžiagų gyvulių apetitui padidinti ir kraujo apytakai išjudinti. Ir dar į gyvulių organizmą išvirkščiai įvairiausių antibiotikų ir kitokių vaistų. Visi šie chemikalai taip pat patenka į pieną ir mėsą.

Sveikatos saugotojai pastebėjo, kad pradėjus vartoti vis daugiau tokių užnuodytų žemės ūkio gaminių, pradėjo plisti įvairios ligos. Ypatingai padaugėjo įvairių kaulų ligų. Vis daugiau žmones kankina reumatiniai ir artritiniai skausmai ir plečiasi mirtinas kaulų vėžys. Taip pat nuo tokio maisto plinta odos bei kraujo ligos.

Kai gydytojai ir mokslininkai tyrimais įrodė chemikalais užnuodytų maisto gaminių žalą žmogaus organizmui, vyriausybės pradėjo daugiau domėtis šiuo reikalu. Agronomijos specialistai pradėjo ieškoti naujų ir sveikesnių ūkininkavimo būdų. Džiugu, kad ir ūkininkai suprato šį reikalą. Žemės ūkio šalyse atsirado daug ūkininkų, kurie, nebodami net ir piniginių nuostolių, pradėjo rūpintis sveikesnių ir neužnuodytų maisto gaminių gamyba. Visos šios sutelktinės valdžios, mokslininkų ir pačių ūkininkų pastangos davė pradžią naujam ūkininkavimo būdai.

EKOLOGINIS ŪKININKAVIMAS

Jau pereitame šimtmečiuje ne tik Europoje, bet ir šiame žemyne buvo pradėtas naujas ūkininkavimo būdas - ekologinė žemdirbystė. Iš esmės ekologinis ūkininkavimas grindžiamas taisykle, kad ūkininkaujant griežtai neleidžiama ūkyje naudoti bet kokių chemikalų ar cheminių hormonų. Dirvos gali būti tręšiamos tik organinėmis trąšomis - gyvulių mėšlu ir medžių lapų bei žolių puvenomis (kompostu). Gyvuliai gali būti šeriami tik be jokių cheminių trąšų užaugintais pašarais ar žolėmis bei šakniavaisiais. Taip pat piktžolių naikinimui draudžiama naudoti bet kokias chemines priemones. Jos turi būti naikintos mechaninėmis priemonėmis, o daugiausiai išravimos paties ūkininko rankomis.

Sodų vaisiams, uogoms ir daržovėms nuo vabzdžių ir kirminų apsaugoti tokiuose ūkiuose negali būti naudojami jokie purškalai. Jie turi būti ūkininko

rankomis plaunami švariu vandeniu. Daržai gali būti laistomi tik švariu šaltinių vandeniu. Savaime suprantama, kad toks ūkininkavimo būdas yra įmanomas tik smulkiame arba vidutiniškame ūkyje.

Tad tikrai nuostabu, kad ekologinis ūkininkavimas pradeda prigyti ir Amerikoje. Juk JAV išimtinai vyrauja ypatingai didelis ūkis. Ūkių pasėlių plotai matuojami ne tik dešimtimis tūkstančių, bet ir šimtais tūkstančių ha. Šie milžiniški ūkiai yra visai mechanizuoti. Sėklinė medžiaga ir trąšos į dirvas beriamos iš lėktuvų. Dažnai cheminių trąšų į dirvą suberiama daug daugiau, nei jų yra reikalinga. Organinės trąšos visai nenaudojamos. Tad tokiuose ūkiuose visi derliai yra užnuodyti. Tuo pačiu ir šių ūkių gaminiai, kuriais maitinasi milijoninių miestų gyventojai, yra užnuodyti.

Visa tai labai atkreipė pokarinės kartos (babyboomers) žmonių dėmesį. Tuo pačiu ir šioje šalyje atsirado vis didesnis higieniškai švarių maisto gaminių poreikavimas ir užsimezgė ekologinis ūkininkavimas. Šiuo metu tokie ūkiai jau yra išsikūrę 41 valstijoje. Dabar jie pagamina dar tik 1% visų šalies žemės ūkio gaminių. Bet tokių ūkių daugėja, o tuo pačiu didėja ir švarių maisto gaminių gamyba.

Kad apsaugotų vartotojus nuo visokių apgavysčių, vyriausybė išlaiko atskiras šiam reikalui įstaigas. Ekologiniai ūkiai turi gauti leidimus. Juos nuolat tikrina valdžios pareigūnai ir pastebėję bet koki trūkumą, ekologinio ūkio leidimą atšaukia. Taip pat šios įstaigos savo laboratorijose nuolat tikrina ekologinių ūkių gaminių kokybę. Be to, griežtai tikrinamos ekologinių gaminių prekyvietės.

Patys žemdirbiai taip pat saugo savo ūkių gamybą. Šiam reikalui jie yra susibūrę į savo organizacijas. Šiuo metu jau veikia 30 tokių organizacijų. Jų nariai artimai bendrauja ir dalinasi savo patirtimi. Tuo pačiu ekologinių ūkių gamyba nuolat tobulinama ir ieškoma būdų sumažinti tokio ūkininkavimo išlaidas bei atpiginti gaminių kainas.

Būtina, kad ekologinių ūkių gaminiai galimai trumpesniu keliu patektų iš ūkio ant vartotojo stalo. Šis reikalas irgi sudaro kai kurių keblumų. Daugelis ūkininkų turi savo nuolatinius pirkėjus ir jie gaminius nuperka tiesiog iš ūkių. Taip pat ūkininkai artimuose miestuose organizuoja savo kooperatyvus, kuriuose prekiauja tik ekologiniuose ūkiuose užaugintais gaminiais.

Apskaičiuota, kad ekologiniuose ūkiuose užaugintų gaminių savikaina pakyla maždaug 4-5 kartus. Žinoma, pieno ir mėsos gaminių dar daugiau. Bet vis dėl to, atsiranda vis daugiau vartotojų, kurie ryžtasi mokėti didesnes kainas, kad tik galėtų patys maitintis ir savo šeimą maitinti švariais ir neužnuodytais maisto gaminiais. O be to, vyriausybės, saugodamos savo piliečių

sveikatingumą, taip pat daro įvairius primokėjimus iš valstybės izdo ir tuo pačiu padeda ekologiniams ūkininkams pakelti gamybos nuostolius.

Ekologinis ūkininkavimas randa vis daugiau dėmesio ir Vakarų Europoje. Daugelyje Europos šalių per paskutinį dešimtmetį ekologiškai ūkininkaujančių ūkių plotai padidėjo 10 kartų. Italijoje ir Švedijoje 25 kartus, o Suomijoje net 50 kartų. Be abejo, šiose šalyse, o ypatingai iš bolševikinės vergijos išsivadavusiose valstybėse, ekologinis ūkininkavimas susiduria su ypatingai dideliais įvairaus pobūdžio sunkumais. Tačiau šių šalių žemdirbiai yra įpratę kovoti su kliūtimis ir jas savomis jėgomis nugalėti.

NAUJENYBĖS PRIGYJA IR LIETUVOJE

Vos atstačius Lietuvos nepriklausomybę, sudemokratinta to meto Aukščiausioji Taryba visuomenės spaudžiama išleido "Valstiečio ūkio įsakymą". Šiuo įsakymu buvo sudarytos galimybės mūsų žmonėms įsigyti nuosavos žemės ir joje sukurti asmeniškų ūkių. Pirmiausiai šiuo įsakymu pasinaudojo kolchozų agronomai ir žemės ūkio specialistai. Jiems iki gyvo kaulo buvo įkyrėjusi kolūkių vergija. Šie nauji žemdirbiai kūrė smulkius ir vidutinius ūkius. Tokie ūkiai labai tiko ekologiniam ūkininkavimui. Tad tie pirmieji ūkininkai ir pradėjo domėtis šia naujenybe. Dar 1990 m. buvo išleista A. Svirskio knyga-vadovėlis "Alternatyvi žemdirbystė".

Tokiuose ūkiuose neleidžiama naudoti nei cheminių, nei mineralinių trąšų. Tai ekologiniai ūkiai galėjo būti tik iš prigimties derlingose žemėse, kur vyrauja sunkus juodžemis. Tokias dirvas pakanka patrešti organinėmis trąšomis. Todėl tokiuose ūkiuose būtina laikyti pakankamai gyvulių. Apskaičiuota, kad trims su puse ha ariamos žemės būtina turėti vieną gyvulį. Lietuvoje ekologiniai ūkiai pirmiausiai kūrėsi Šiaurės Lietuvoje. Daugiausiai Biržų, Pasvalio, Pakruojo, Joniškio rajonuose. Tačiau paskutiniu metu ekologinio ūkininkavimo pradininkų atsiranda ir Klaipėdos krašte.

Netrukus šie naujieji ūkininkai susijungė į "Gajos" žemdirbių draugiją. Ši draugija tikrina savo narių ūkius ir išpildžiusiems visus reikalavimus išduoda ekologinio ūkio pažymėjimus. Tik tokius pažymėjimus turintieji ūkininkai gali pristatyti savo gaminius pardavimui ir imti aukštesnes kainas bei gauti valdžios piniginę paramą. 1997 m. pabaigoje "Gajai" priklausė jau 150 ūkininkų. Bet tik 22 jų buvo gavę pažymėjimus, 43 buvo pripažinti tinkamais tokius pažymėjimus gauti, o likusieji dar turėjo savo ūkiuose daug ką patvarkyti, kad gautų ekologinio ūkininko pažymėjimą.

Ekologinio ūkininkavimo reikalais susidomėjo ir mūsų mokslo įstaigos. Žemės ūkio universitete yra

įsteigta nepriklausoma ekologinių ūkių pripažinimo ir jų tikrinimo komisija. Be to, prie to paties universiteto yra įsteigtas ir gražiai veikia parodomasis ekologinis ūkis. Ši ūkį įsteigti, jį suorganizuoti ir aprūpinti reikiamais įrengimais labai daug padėjo švedai.

Dėl didelių gamybos išlaidų bei daug mažesnių derlių ekologinis ūkininkavimas yra nuostolingas. Ūkininkai yra reikalingi vyriausybės paramos. Šiam reikalui Lietuvoje yra suorganizuota "Tatulos" programa. Šiai programai pinigai skiriami iš Kaimo rėmimo fondo. Taip pat šią programą remia maisto pramonės įmonės, kooperatyvai ir gaunama parama iš užsienio. O ekogaminiams rinkai galimai greičiau patiekti "Gajos" nariai atskirose vietovėse steigia "Ekoimpulso" vardu pavadintus kooperatyvus.

"Tatulos" vadovai ruošia ekologinių gaminių parodas-muges. Pereitų metų pabaigoje viena tokių parodų-mugių buvo surengta Vilniuje. Šioje parodoje buvo išstatyta ekologiškai užaugintos ir patikrintos įvairios daržovės, vaisiai, grybai, o taip pat ir pieno bei mėsos gaminiai. Biržietis ūkininkas J. Valiūnas labai džiaugėsi, kad "Tatulos" programa remia tokio pobūdžio parodas. Jos padeda išgarsinti ekologinio ūkininkavimo reikšmę tautos sveikatingumui. Taip pat jos pagelbsti atitinkamomis kainomis parduoti ekologinius gaminius ir gauti šių gaminių užsakymų ateičiai. J. Valiūnas šios parodos proga ir "Tatulos" pagalba gavo paskolą geromis sąlygomis ir tuojau Biržuose atidarė savo gaminių parduotuvę.

Klaipėdos krašte valdžios įstaigos 270 ha Griškaičių žemės ūkio bendrovės ariamos žemės pripažino tinkama ekologiniam ūkininkavimui. Bendrovė šį ariamos žemės plotą išskyrė iš bendro ūkio ploto ir suorganizavo ekologinį ūkį.

Palangos sveikatingumo mokykla suruošė sveiko maisto šventę, kurioje buvo išstatyta Griškaičių ekologinio ūkio įvairūs gaminiai. Paroda susilaukė didelio dėmesio. Ją aplankė ir dr. Kazys Bobelis. Jis visada domėjosi mūsų žmonių sveikatingumu. Be abejo, Seimo narys dės daug pastangų, kad Seimas priimtų įstatymus ekologiniams ūkiams paremti ir juos šalyje išplėsti. Šventei pasibaigus buvo pranešta, kad "Tatulos" programa Griškaičių ūkiui paskyrė po 150 litų už ha ekologiniam ūkiui naudojamos žemės ir 250 litų už kiekvieną daržovėmis ir ankštiniais augalais apsėtą ha. Tuo būdu Griškaičių ūkis iš viso gavo 40.700 litų piniginių paramos. Parodyta, kad mūsų vyriausybė domisi ekologiniu ūkininkavimu ir remia žemdirbių pastangas pagaminti galimai daugiau sveiko ir neužteršto maisto.

Ekologinė žemdirbystė Lietuvoje žengia tik pirmuosius žingsnius. Šios rūšies ūkius kuria tik tie

ūkininkai, kurie nesivaiko didelių pelnų ir nori pasitarnauti savo tautos žmonių gerovei. Ekologinė žemdirbystė iš ūkininko reikalauja ne vien žinojimo ir patyrimo, bet ir tam tikro dvasinio nusiteikimo bei dvasinės harmonijos. Tuo pačiu atbunda ir mūsų kaimo žmonių tradicinis idealistinis nusiteikimas. Mūsų kaimo žmogus visada gerai suprato, kad jis yra ne gamtos viešpats, o tik jos dalelytė. Kaimo žmogus žino, kad jo gyvenimas ir to gyvenimo laimėjimai priklauso nuo gamtos galybių. Skaidrios saulutės atokaitoje laukuose užauga vešlūs derliai. Bet nenumaldomos audros dažnai tuos vešlius derlius sunaikina ir niekais paverčia žemdirbio visų metų darbą. Pasiaukojimo ir ryžto nuotaikos niekada nebuvo svetimos mūsų kaimo žmogui. Tad yra daug vilčių tikėti, kad ekologinis ūkininkavimas Lietuvoje augs, plėsis ir vis daugiau pasitarnaus mūsų žmonių sveikatingumui.

Įvairenybės

Lietuvoje grybų tiek daug, jog užtenka ir ant pašto ženklų.

PRŪSIJOS VALDŽIOS GROMATOS

Kauno apskrities viešojoje bibliotekoje saugomi re-ti labai vertingi leidiniai - XVII a. Prūsijos karalių įsakai. Šiandien šie dokumentai labiausiai vertingi kalbiniu požiūriu, nes juose atsispindi K. Donelaičio laikų Prūsijos leidinių kalbos savybės.

Prūsijos karaliai įsakus leido vokiečių kalba. Pamatę, lietuvių valstiečiai jos nesupranta, įsakė įsakus versti į lietuvių kalbą. Tai įsakai dėl draudimo elgetauti, dėl pabėgusių baudžiauninkų gaudymo, dėl kovos su gyvulių ir žmonių epidemijomis. Nemaža įsakų išleista smulkiais klausimais: dėl greito važiavimo arkliais, dėl žvirblių ir varnų naikino, dėl avėjimo vyžomis, dėl šaudymo per vestuves uždraudimo. Už įsakų nesilaikymą valstiečiams grasin-ta net mirties bausmė.

Tuos įsakus vertė Karaliaučiuje gyvenę lietuvių bažnyčios kunigai, universiteto docentai ir tokios garsenybės kaip K. Donelaitis ir K.G. Milkus.

Panašių dokumentų turi ir kitos didžiosios Lietuvos mokslinės bibliotekos.

V. Spitrys

PIETŲ ŽEMAITIJOJE NUMATYTI APSKRIČIŲ PAKAITIMAI

" Jurbarkiečiai nerimauja, kad Veliuona, Raudonė ir Seradžius nepabėgtų į Kauno apskritį, nes netoli esančio didelio miesto trauka labai didelė, o Tauragė toli, veliuniškių kraštas niekada neturėjo nieko bendro su dabartiniu apskrities centru," - rašo *Tauragiškių Balse* (1997 m. 10.11) spaudos bendradarbis Jovita Strikaitienė. "Nors pagal Lietuvos Respublikos administracinio-teritorinio suskirstymo projekto antrąjį etapą taip ir atsitiks, Veliuona, ir Seradžius atiteks Kauno apskričiai." - Tauragės apskrities administracijos viršininko pavaduotojas Mindaugas Macas sakė p. Strikaitienei, "jog dėl to liūdėti neverta : daugiau būsią gauta negu prarasta - Tauragės apskričiai numatoma priskirti arti esančius Nemakščius, dabar priklausančius Kauno apskričiai, iš Klaipėdos apskrities turi atitekti visas Pagėgių kraštas (Pagėgiai, Panemunė, Mikytai, Usėnai, Katyčiai, Vilkyškiai, Žukai bei kitos vietovės.)" Ponia Strikaitienė raportuoja, jog : "Igyvendinant minėtą projektą, Lietuvoje bus kuriamos naujos savivaldybės. Prie dabar esančių 56 turėtų prisidėti dar 40 naujų. Daugiausiai naujų savivaldybių numatoma įkurti Šiaulių apskrityje : Baisiagalos, Kursėnų, Linkuvos, Ventos, Užvenčio, Tytuvėnų, Seduvos. Kitose dviejose kaimyninėse apskrityse - Kauno ir Klaipėdos - bus po dvi naujas savivaldybes : Dotnuvos ir Vilkijos bei Salantų ir Švėkšnos. Telsių apskrityje - Sėdos, Varnių, Rietavo savivaldybės."

"Lietuvos Respublikos administracinio-teritorinio suskirstymo projekto pirmajame etape buvo numatyta įkurti apskritis, ir tai sėkmingai buvo padaryta. " Tauragės apskrities administracijos viršininko pavaduotojo Mindaugo Maco nuomone, : "Antrojo etapo darbų pradžia priklausys nuo lėšų, kurias šiam reikalui galės skirti Vyriausybė. Visų pirma eksperimento tvarka kiekvienoje apskrityje bus kuriama po vieną naują savivaldybę, iš viso dešimt. Mūsų apskrityje ši laimė atiteks Skaudvilei. Antroje turėtų būti penkios savivaldybės : Tauragės, Jurbarko, Šilalės, Skaudvilės, Pagėgių. "

Rašytojas Juozas Toliušis, Čikagoje gyvenantis nuo 1949 m.; - Tauragėje, mieste, kur jis baigė gimnaziją, praleido jaunystės metus : prie Putvio paminklo, - fone - buv. Tauragės gimnazijos pastatų bokštas; (sakoma, jog čia senovėje buvo Biržų kunigaikščių Radvilų medžioklės pilaitė.)

1992 m. nuotr.

Tauragėje : Bažnyčių gatvėje, skersai gatvės nuo kat. bažnyčios : čia prieš 1940 m birželio mėn buvo Sv. Kazimiero knygų leidyklos knygynas. - Kairėje - matosi buv. Tauragės gimnazijos lietuvių kalbos mokytojo, mėgto moksleivių, Jono Navasaičio namas. - Leono Bildušo 1988 m. nuotr.

" Nauju administraciniu- teritoriniu paskirstymu tartum grįžtama į pokario laikus, savivaldybės numatoma kurti buvusiuose rajonų centruose. Tų miestų ir miestelių žmonės tuo turėtų džiaugtis, nes laukia šių vietovių atgimimas, bet dabartinių rajonų savivaldybių teritorijos žymiai sumažės, menkės ir tų savivaldybių reikšmė. Mat, naujos savivaldybės bus kuriamos senųjų sąskaita. Skaudvilės savivaldybei turi atitekti dalis Tauragės, Šilalės, Jurbarko ir Raseinių rajonų teritorijų. Prie dabartinės seniūnijos teritorijos planuojama prijungti Nemakščius, Upyną, Eržvilką. Taip savivalda priartės prie žmonių, savivaldybės turės savo biudžetą, galės spresti, ką vystyti. Turėtų pagyvėti ekonominis ir kultūrinis gyvenimas, atsirasti darbo vietų."

"Pakeitus apskričių ribas, visi gyventojai galės pasiekti jų centrus.- Tauragės apskritis turės sieną su Rusija, Karaliaučiaus sritimi. Mūsų žinion pereis Panemunės muitinė, kuri duoda nemažai pajamų. Atsivers didesnės galimybės bendradarbiauti su Karaliaučiaus kraštu, juk nuo amžių tauragiškiai su juo prekiaavo, vaziuodavo ten dirbti..."

" Yra ir gerų pavyzdžių - Šilutėje įsikūrusi stambi maisto produktų eksporto firma žemdirbiams padeda išauginti produkciją išvežti už Nemuno. ..." "Turėtų pagerėti ryšiai su šiame krašte gyvenančiais lietuviais, ir dabar jau šis tas daroma."

"Santykiai su Karaliaučiaus sritimi priklausys ir nuo tarpvalstybinių susitarimų. Viliame, jog daugiau bendrausime su Pagėgių krašto išeiviais, gyvenančiais Vokietijoje. Gal į apskritį atvyks jaunų žmonių, turinčių naujų idėjų, norinčių investuoti pinigų, o ne tik praeities pėdsakų buvusioje savo gimtineje ieškantys pagyvenę žmonės.", kalbėjo p. Macas.

" Apskričiai atiteks svarbus transporto mazgas Kryžkalnis. Įkūrus naujas savivaldybes, ne tik atgims buvę rajonų centrai, bet didės ir apskričių viršininkų administracijų veiklos reikšmė, - gi dabar didesnis krūvis tenka rajonų savivaldybėms..."

"Aš pritariu Lietuvos Respublikos administracinio-teritorinio suskirstymo projekto antrajam etapui, noriu, kad kuo greičiau jis būtų įgyvendintas. Ateis eilė ir valsčių kūrimui, tai padės atgaivinti merdincius miestelius," kalbėjo Mindaugas Macas. " Taip užbaigia įdomų, aktualų raportą *Tauragiškių Balso* bendradarbis p Jovita Strikaitienė."

v.b.

Lietuvos kaimo rašytojų darbai

Lietuvos Kaimo Rašytojų Sąjunga turi virš 200 narių. Sąjungai pirmininkauja Jonavoje leidžiamo mėnesinio *ŪKININKO* žurnalo redaktorius Kostas Federavičius. Šios Sąjungos rengiama metinė šventė šiemet buvo pati didžiausia. Joje pirmą kartą gausiai dalyvavo mokslininkai, kaimo saviveiklos sambūriai. Pirmoji šios šventės dalis įvyko rugsėjo 20-21 dd Jonavoje. Buvo pagerbti sąjungos literatūros laureatai. "Varpo" vardo premijos laureatais tapo Amelija Miltenienė, pedagogė iš Kelmės už novelės apie pedagogus, ir apybraižas apie kultūros darbuotojus. - "Varpo" premijos laureatu už poeziją pripažintas Domis Remys, (gyvenęs J.A.V-bėse virš 46 metų, ir dabar gyvenęs Palangoje,) - už poezijos rinktinę "Pažinimo Gėlės".

"Dvi dienas šurmuliavo šventė. Tai buvo mokslo, kultūros, literatūros atlaidai, pirmieji tokie Lietuvoje, - mokslo seminarai, meno saviveiklos, rašytojų skaitoma kūryba, jų diskusijos, ir t.t. " - rašo mums redaktorius Kostas Federavičius.

Lapkričio 15-ją dieną įvyko šių metų šventės baigiamasis renginys Trakų pilyje, Didžiojoje kunigaikščių menėje. Jose buvo paskelbtas geriausios

Lietuvos Kaimo Rašytojų Sąjungos knygos laureatas. Juo tapo buvęs politinis kalinys ir tremtinys, panevėžietis Petras Zablockas. Jam Žemės ir Miškų Ūkio ministras dr. Vytautas Knašys įteikė diplomą ir 1,000.00 litų premiją.

Ši jau penktoji L.K.R.S-gos šventė buvo pavadinta dr. Vinco Kudirkos žodžiais "Gyvenimo knygą skaityk laps į lapą!..". Šios šventės proga taipgi buvo išleistos dvi knygelės, almanachai:

Kad neiššaltų žemėje rugiai - Dešimties poetų eilėraščiai. -152 p. knyga.

GANDRAI PARSKRIDO. - Septynios apie kaimą, apie atsikuriančius ūkininkus apybraižos. 120 p. knyga.

Abu šiuos almanachus išleido UAB "Dobilo" leidykla "Jonava" 1997 m., - su Žemės ir Miškų Ūkio ministerijos parama.

Taip gražiai Lietuvos Kaimo Rašytojų Sąjunga dirbo ir užbaigė šiuos 1997 -sius metus.

k. / v.

Trakų pilyje, 1997 m. XI. 5 d. Lietuvos Kaimo Rašytojų Sąjungos pirm. Kostas Federavičius ir Trakų viešosios bibliotekos skyriaus vedėja Loreta Maliužinaitė pasveikino poetą Domį Remį, skaičiusį Trakų pilies didžiojoje kunigaikščių menėje savo eilėraščius. - Jis - "Varpo" premijos už poeziją laureatas.

Kad neiššaltų žemėje rugiai

Užsklanda Trakų pilyje. 1997.XI.15 d.- Liet. Kaimo Rašyt. Sąj-gos 1997 m geriausios knygos konkurso pirmasis vainikuotas kunigaikštis, buvęs politinis kalinys ir tremtinys, praėjęs Komijos mirties lagerių pragarą poetas Petras Zablockas ir UDB "Dobilo" leidyklos laureatai - Anastazija Pečkaitienė (Tauragės r.), ir Ignas Vilcintas (Kelvės r.), su seimo nare Birute Jisokavičiene.

Gandrai parskrido
Septynios apie kaimą, atsikuriančius ūkininkus apybraižos, kurios sudaro almanacho "Gyvenimo knygą skaityk laps į lapą..." (Dr. V. Kudirka) II dalį

TEVYNĖS MYLĖTOJŲ
DRAUGIJOS KAMPA

SANDARA
Lithuanian National League of America

SANDARIEČIŲ ATSIMINIMAI

Rašo: Milda Kuršaitė-Budrienė, MD

Šiuos prisiminimus rašau "Sandaros" redakcijos paprašyta parašyti apie mano tėvų veiklą Amerikoje ir Lietuvoje.

Mano tėvas Jonas Kuršas gimė 1883 m. spalio 20 d. Bedmonės kaime, Lukšių valsčiuje, Šakių apskrityje. Baigęs pradžios mokyklą išvažiavo į Ameriką, nes nenorėjo ūkininkauti. Po poros metų grįžo į Lietuvą, vedė Mariją Stankaitytę, gimusią 1895 m. gruodžio 20 d. Matijošiškės kaime, Lukšių valsčiuje, Šakių apskrityje. Jie susituokė 1912 m. ir tais pačiais metais išvažiavo į Ameriką, apsigyveno Lawrence, MA.

Tuo laiku Lawrence buvo didžiausias tekstilės pramonės centras Amerikoje. Ten jis ir pradėjo dirbti. Priklausė *Sandarai*, Tėvynės mylėtojų draugijai ir kitoms lietuviškoms organizacijoms. Namuose visada buvo lietuviškų laikraščių ir knygų. Man gimus, mama pasiliko namuose, o tėvas ir toliau dirbo tekstilės fabrike.

Tuo laiku prasidėjo darbininkų judėjimas, streikai, reikalaujant geresnių darbo sąlygų ir atlyginimo. Berods, Lawrence ir buvo pirmasis miestas, kur toks judėjimas ir streikai prasidėjo.

1918 m. Lietuvai atgavus nepriklausomybę pradėjo steigti naujos organizacijos - kultūrinės, šalpos ir kitos. Lawrence buvo įkurta *Lawrence draugija*, kurios obalsis buvo "Broliai, seserys, gelbėkime mirštančią Lietuvą".

Mama dažnai eidavo į *Moterų draugijų* susirinkimus. Kai kada ir mane pasiimdavo. Man labai didelį įspūdį padarė jauna advokatė Zuzana Puišytė, kuri labai gražiai kalbėjo. Ir nors buvau tik penkerių metų, nutariau būti advokate. Adv. Z. Puišytė vėliau ištekojo už adv. A. Šalnos, kuris Nepriklausomybės laikais buvo Lietuvos garbės konsulas Bostone.

1922 m. Lawrence buvo didelės iškilmės - padėka Jungtinėms Amerikos Valstybėms už Lietuvos pripažinimą. Gražią liepos mėnesio

dieną visi lietuviai - vyrai, moterys ir vaikai - apsirengę baltais drabužiais organizuotai nužygiavo į miesto parką, kur buvo pastatyta estrada ir pakabinta Amerikos vėliava. Visi parade dalyvavę lietuviai nešė Lietuvos ir Amerikos vėliavėles. Iškilmės prasidėjo himnais, o po to garsus advokatas ir geras kalbėtojas adv. F. Bagočius pasakė ugningą kalbą ir priklaupęs pabučiavo Amerikos vėliavą, kaip padėką Amerikai.

1922 m. pradėjau eiti į pradžios mokyklą. Lietuviškai skaityti ir rašyti išmokau namuose.

Tuo laiku tėvai pradėjo galvoti važiuoti į Lietuvą. Kaip tik tada Lawrence pradėjo organizuoti tekstilės bendrovę RŪBAS (panaši bendrovė DROBĖ buvo įkurta Kaune). Tėvas, susiskaičiavęs savo sunkiai uždirbtus pinigus, nutarė juos investuoti į Lietuvoje steigiamą bendrovę. Tekstilės fabriką buvo nutarta statyti Tauragėje.

Kaip vienas iš pirmųjų akcininkų, 1923 m. su šeima išvyko į Lietuvą ir apsigyveno Tauragėje.

Fabrikas jau buvo pradėtas statyti - buvo sienos. Bendrovė taip pat nutarė pastatyti Tauragės elektrinę - elektros stotį ir kino teatrą. Bendrovė subankrutavo, tuo pačiu žuvo ir mano tėvų santaupos. Tada bendrovė, kaip kompensaciją, atidavė tėvams nebaigtą statyti kino teatrą, kur buvo tik sienos, net stogo nebuvo. Tėvas, iš savo likučių ir pasiskolinęs iš draugų ir bankų, kino teatrą užbaigė 1925 m. ir kiną pavadino SPINDULYS. Tai buvo Tauragės kultūrinis centras - čia buvo rodomi filmai, rengiami vaidinimai, minėjimai, susirinkimai, baliai.

1932 m. tėvai nutarė parduoti kino teatrą. Jį nupirko žemės ūkio mokykla. Tėvai išsikėlė į Kauną. Žaliakalnyje, Aguonų g. 6 nusipirko namus. Tėvas dirbo *Namų savininkų draugijoje*.

Aš baigiau Tauragės aukštesniosios komercinės mokyklos šešias klases, perėjau į Kauno Aušros mergaičių gimnaziją, kurią baigus įstojau į Vytauto Didžiojo universiteto Gamtos-matematikos fakultetą. Po metų išlaikiusi lotynų kalbos egzaminą perėjau į Medicinos fakultetą, kurį baigiau 1940 m.

Mano tėvas visą laiką svajojo grįžti į Ameriką. Bet jo troškimas neišsipildė, nes jis mirė 1938 m. balandžio 9 d., net nesulaukęs bei nematęs mano universiteto diplomo. Buvo palaidotas Kauno kapinėse. Vėliau karstas buvo perkeltas į Aleksoto kapines, o dabar jis ilsisi Sintautų kaimo kapinėse. Turėjau progos aplankyti jo kapą, kai lankiausi Lietuvoje 1988 m.

GERAI PARUOŠTA KNYGA "ALENA IR MYKOLAS DEVENIAI"

Mūsų kaimas visais laikais buvo nepalaužiama tautinė tvirtovė. Iš to kaimo išėjo ne tik mūsų tautinio atgimimo pranašai, nepriklausomybės kovų didvyriai, vėliau partizaninių kovų kovotojai, bet ir veik visi mūsų valstybinio gyvenimo vadovai.

Šiaurės Lietuvoje yra Medinių kaimas (Biržų apskr.). Iš šio kaimo yra kilę žinomi mūsų veikėjai Vileišiai. Mokslo šviesos siekti dar vaikystėje Jonas Vileišis iškeliavo į Vilnių. Dar studijų metu jį patraukė dr. V. Kudirkos idealai ir jis pasiryžo sekti jais. Tuo pačiu jis įsijungė į varpininkų pasaulėžiūrinę srovę ir išliko joje iki pat savo mirties.

Vilniuje jis sukūrė šeimą ir ten gimė jų dukra Alena. Vileišis buvo Nepriklausomybės Akto signataras. Jam teko įsijungti į pirmąją vyriausybę ir lenkams užėmus Vilnių pasitraukti į Kauną. Bet Alena liko Vilniuje ir mokėsi lietuvių gimnazijoje. Lenkai dėjo visas pastangas šią gimnaziją uždaryti ir visaip kaip trukdė jos darbą. Alena drauge su kitais tos gimnazijos moksleiviais ir mokytojais gynė savo prigimtas teises. Šioje kovoje ir išryškėjo Alenos prigimtas nepalaužiamos kovotojos charakteris, kurį ji išlaikė per visus ilgus savo gyvenimo metus. J. Aničo knygos pradžioje yra duota daug tiek Alenos, tiek jos vyro Mykolo biografinių žinių.

Mykolas Devenis taip pat gimė Šiaurės Lietuvoje, plačiai žinomame Klausčių kaime. Tačiau jis neilgai braidė purvynėlį Klausčių ulytėlėje. Jo tėvas laimės ieškoti buvo išvykęs į Ameriką. 1914 m. Mykolas sumanė aplankyti savo tėvą. Europoje kaip tik tuo metu prasidėjo karas ir Mykolas tik 1924 m. galėjo sugrįžti į tėvynę. Amerikoje jis sėkmingai užbaigė medicinos mokslus.

Pailsėti po ilgos kelionės jis tuojau nuvažiavo į Palangą. Pajūryje jis sutiko vos tik gimnaziją baigusią gražuolę Aleną Vileišytę. Meilė užgimė iš pirmo žvilgsnio ir tais pačiais metais įvyko vestuvės. Nuo tada ir prasidėjo turiningas ir įvairiais išgyvenimais turtingas Devenių

Alena Devenienė.

Mykolas Devenis.

gyvenimas. Šį jų gyvenimą savo naujoje knygoje vaizdžiai aprašė žymusis mūsų istorikas Jonas Aničas.

Knygai pasirinkti medžiagos autorius buvo keliems mėnesiams atvykęs į šią šalį. Patogiai priimtas Alenos ištaiginguose namuose Floridoje, jis kruopščiai peržiūrėjo Alenos per metus saugomą šeimyninį archyvą. Be to, lankėsi Čikagoje ir Vašingtone. Surinktą medžiagą parsivežė į Lietuvą ir papildė čia rasta dokumentais.

Deveniams teko gyventi pačiomis audringiausiomis mūsų tautos valstybinio gyvenimo dienomis. Knygos įžangoje yra išsakyta jų bendro gyvenimo reikšmė mūsų tautos kultūros ugdymui ir jos laisvės kovai: "Alenos ir Mykolo Devenių visuomeninės tautinės veiklos reikšmingumas yra tas, kad savo energija ir pasišventimu jie žadino ir palaikė Lietuvos nepriklausomybės atgavimo viltį, būrė išeiviją okupuotos Lietuvos laisvinimo darbams, telkė pasaulio viešosios nuomonės ir politikų dėmesį Lietuvos laisvinimo reikalui." (psl.7)